

Ympäristöministeriö
PL 35, 00023 Valtioneuvosto

Asianumero: VN/25123/2024

Lausunto kansallisesta ennallistamissuunnitelmasta

Valmistelijat:

Tarja Söderman, Paula Kuusisto-Hjort, Leena Ihalainen, Harri Tanska, Heidi Ahlgren, Suvi Kolu.

Tiivistelmä

Espoon kaupunki pitää ennallistamisasetuksen ja kansallisen ennallistamissuunnitelman tavoitteita kaupunkiympäristöjen osalta kannatettavina. Kaupunkivihreän ja puuston lisääminen on tärkeää ilmastonmuutokseen sopeutumisen, luonnon monimuotoisuuden sekä asukkaiden hyvinvoinnin kannalta. Toimenpiteiden tulee kuitenkin olla toteuttamiskelpoisia, kustannustehokkaita ja paikallisiin olosuhteisiin sovitettuja. Monet kaupungit, kuten Espoo, toteuttavat jo laajasti kaupunkivihreää tukevia toimia, mutta suunnitelmassa esitettyjen toimenpiteiden vaikuttavuus on Espoon kaltaisessa kasvavassa kaupungissa rajallinen. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää kansallisessa ennallistamissuunnitelmassa esitettyä laajempaa keinovalikoimaa, yksityisten maanomistajien mukaan ottamista sekä valtion tarjoamia rahoitus- ja kannustinjärjestelmiä.

Espoon kaupunki katsoo, että kaupunkien tulee voida itse määrittää latvuspeittävyyden tyydyttävä taso. Espoon väestönkasvu ja kaupunkirakenteen tiivistyminen olemassa oleviin keskuksiin ja raideliikenteen varten merkitsevät väistämättä myös viheralueiden ja latvuspeittävyyden vähenemistä, vaikka uudet alueet suunniteltaisiin nykyistä vihreämmiksi. Nykyistä latvuspeittävyyttä korkeampi tyydyttävä taso voisi rajoittaa merkittävästi kuntien mahdollisuuksia sovittaa yhteen maankäytön, ilmaston, luonnon monimuotoisuuden ja kestävän yhdyskuntarakenteen tavoitteita. Liian tiukat vaatimukset UCC- eli kaupunkiekosysteemialueella voivat Espoossa johtaa kaupunkirakenteen hajautumiseen entistä pahemmin. Tyydyttävän tason asettamisessa tulee huomioida myös voimassa oleva kaavatilanne. Ministeriön tulisi huomioida kasvavien kaupunkien tilanne myös valtakunnallista viherpinta-alan tyydyttävää tasoa asettaessaan ja komission kanssa tyydyttävien tasojen viitekehuksesta neuvotellessaan.

Yleistä

Espoon kaupunki pitää ennallistamisasetuksen ja kansallisen ennallistamissuunnitelman tavoitteita kaupunkiympäristöjen osalta kannatettavina. Kaupunkiympäristön riittävä kaupunkivihreän ja puuston määrä on tärkeää sekä ilmastonmuutokseen sopeutumisen, luonnon monimuotoisuuden, että asukkaiden hyvinvoinnin ja viihtyisyyden kannalta. Jotta nämä hyödyt voidaan realisoida, puuston ja

kaupunkivihreän lisäämistoimet tulee kuitenkin kohdentaa tarkoituksenmukaisesti ja oikeasuhtaisesti nykyiseen kaupunkivihreän ja latvuspeiton määrään nähden.

Konkreettiset ja tukevat toimenpiteet

Kansallisen ennallistamissuunnitelman luonnoksessa esitetyt toimenpiteet ovat oikeansuuntaisia ja tarpeellisia. Niihin liittyy kuitenkin paljon kustannus- ja toteutettavuushaasteita. Konkreettisia toimenpiteitä on täydennettävä niin, että kaupunkivihreää ja latvuspeittoa voidaan lisätä kaupungeissa laaja-alaisesti. Jotta asetuksen tavoitteisiin voidaan päästä, vastuuta kaupunkivihreän ja latvuspeiton lisäämisestä on jaettava kaupunkien lisäksi yksityisille maanomistajille, ja tähän tarvitaan soveltuvia kannustimia. Seuraavassa on eritelty tarkemmin kommenttimme toimenpiteitäin.

Katu- ja liikenneympäristöjen puuston lisääminen

Katuverkko ja ympäröivä maankäyttö määrittävät katupuiden sijoittumista.

Katualueelle sijoittuu liikennejärjestelyjen lisäksi kunnallistekniikkaa ja tietoliikenteen johtoalueita. Katuympäristöstä pyritään luomaan toiminnallisesti hyvää kaupunkiympäristöä. Katupuilla korostetaan erilaisia kaupunkitiloja ja niiden viihtyvyyttä sekä ekologisia arvoja. Espoossa istutetaan noin 1000 uutta puuta katualueelle vuosittain. Myös huonokuntoisia katupuita uusitaan vuosittain useita kymmeniä.

Kaavoitusvaiheessa määritellään, miten katutila mitoitetaan ja liitetään ympäristön muuhun maankäyttöön, rakennuskantaan ja liikennejärjestelyihin. Katupuuston tilavarauksen lisääminen edellyttää kuitenkin täysin uudenlaista tilankäytön suunnittelua, sillä katupuut vaativat menestyäkseen esimerkiksi erillisiä viherkaistoja, mikä vaikuttaa myös katutilan leveyteen ja muiden toimintojen yhteensovittamiseen.

Katusuunnitelmassa ja kadun rakennussuunnitelmassa tarkennetaan kadulle asetettuja liikenteellisiä ja toiminnallisia tavoitteita, muun infrarakentamisen tarpeita ja sijoittumista sekä hulevesiratkaisuja, kuivatusjärjestelyjä ja kasvillisuuden sijoittumista. Hyvällä suunnittelulla, hyvälaatuisilla taimilla ja ammattimaisella rakentamisella sekä hoidolla turvataan katupuiden menestymistä. Katutilaan tulee sovittaa ajoneuvoliikenne, huoltoajo, ajoneuvoliikenteen mahdolliset erikoisjärjestelyt (erikoiskuljetukset, esteetön liikkuminen), joukkoliikenne ja pyöräily, maanalainen infra (vesijohto, viemäri, hulevesiviemäri, sähkö ja kaasuputket, tietoliikenneyhteydet, kaukolämpö ja kaukokylmä), liikenteenohjausrakenteet ja valaistus, pysäköinti- ja pysäkkijärjestelyt, kasvillisuus, näkemäalueet ja lumitila.

Suunnitteluvaiheessa otetaan huomioon myös kadun ylläpitoon liittyvät ratkaisut sekä hallinnolliset rajapinnat kuten rajautuvan kiinteistön sisäänkäynnit, ulkonevat parvekkeet, pelastus ja huoltoyhteydet, kivitallinnot.

Katupuun menestyminen edellyttää riittävän maanalaisen kasvutilan ja erikoiskasvualustan (kantava kasvialusta) sekä ylläpitoa tukevia

rakenteita. Katupuun elinkaari jää yleensä puistoalueelle istutettavaa puuta lyhyemmäksi. Syinä tähän ovat kasvuolosuhteet sekä ilmastolliset, ylläpidolliset sekä liikenteestä johtuvat puihin ja kasvualustaan kohdistuvat vauriot ja rasitus. Katupuiden istutustoimenpiteet keskitetään laaja-alaisempiin kadun rakentamishankkeisiin. Katupuiden ennallistamista toteutetaan lähinnä katukokonaisuuksina, yksittäisen puun istuttaminen tai uusiminen tulisi kaikkine kustannuksineen maksamaan yli 10.000–15.000 €.

Puiden elinikää tukevien tilavarausten ja rakenteellisten ratkaisujen tiedostaminen on tärkeää tunnistaa jo kaavavaiheesta alkaen. Katu- ja liikenneympäristöjen puuston lisäämisen vaikuttavuus uusilla ja voimakkaasti muuntuvilla alueilla on kokonaisuutena kuitenkin hyvin rajallinen. Suurin osa kaupungin katu- ja liikenneympäristöistä sijaitsee olevassa kaupunkirakenteessa, jossa katupuuston lisääminen on haastavaa ja kallista.

Katu- ja liikenneympäristöjen puustoa ei ole kustannus- ja resurssitehokasta lisätä muusta suunnittelusta ja toteutuksesta erillisenä kokonaisuutena. Katu- ja liikenneympäristön puuston lisääminen -toimenpiteen kuvaukseen tuleekin kansallisessa ennallistamissuunnitelmassa lisätä "Toimenpiteitä toteutetaan laaja-alaisen kadunrankennushankkeiden yhteydessä".

Koulujen ja päiväkotien pihojen kaupunkivihreän ja puuston lisääminen

Espoo pitää hyvänä ja kannatettavana toimenpiteenä lisätä koulujen ja päiväkotien pihojen puustoa ja kasvillisuutta peruskorjausten yhteydessä sekä uusia kohteita suunniteltaessa.

Kaupallisten, teollisuus- ja brownfield-alueiden viherryttäminen

Espoo pitää kaupallisten, teollisuus- ja brownfield-alueiden viherryttämistä kannatettavana toimenpiteenä, mutta sen vaikuttavuus on Espoon kaltaisessa kaupungissa hyvin pieni. Espoossa voimassa olevien kaavojen kaupallisten ja teollisuusalueiden osuus UCC-alueen maa-alasta on noin 1 %. Brownfield-alueita, joilla maankäyttö olisi muuttumassa työpaikkatoiminnoista asumiseen, on Espoossa pitkälläkin tähtäimellä vain noin 2 % UCC-alueen maa-alasta. Viherrytettäviä vanhoja satama-alueita Espoossa ei käytännössä ole. Näin ollen toimenpiteen potentiaali viherryttämisen näkökulmasta on Espoossa hyvin rajallinen verrattuna vanhempiin kaupunkeihin, joilla on teollinen historia. On syytä myös huomata, että kaupallisilla ja teollisuusalueilla latvuspeittävyys lisäämisen potentiaali on melko rajallinen rakennusten ja pihojen liikennealueiden suuren tilantarpeen vuoksi, eikä kunnilla ole keinoja edellyttää nykykäytössä olevien alueiden viherryttämistä.

Kaupunkivihreän kytkeytyneisyyden lisääminen

Espoon kaupunki pitää hyvänä, että kaupunkivihreän kytkeytyneisyys on nostettu suunnitelmassa esiin konkreettisena toimenpiteenä. Espoon kaltaisessa hyvin vihreässä kaupungissa latvuspeittävyys

kokonaismäärän lisäämistä tärkeämpää on kohdentaa toimenpiteet siten, että ne tukevat hyvinvoinnin ja ilmastomuutokseen sopeutumisen lisäksi myös ekologisen verkoston kytkeytyvyyttä. Espoon kaupunki haluaa nostaa esiin erityisesti väylien ympäristöt ekologisen kytkeytyneisyyden katkoskohtina. On välttämätöntä, että myös valtio osallistuu toimenpiteen toteutukseen parantamalla viherrakenteen kytkeytyneisyyttä väyläympäristöissä esimerkiksi puustoistutuksin sekä vihersilloin tai -alikuluin. On epäselvää, mitä suunnitelmassa tarkoitetaan vähän käytetyillä alueilla. Espoon kaupunki huomauttaa, että monet joutomaat ovat vain väliaikaisesti vähäisellä käytöllä, eivätkä siten sovellu pysyviksi kaupunkivihreän lisäämiskohteiksi.

Uudet toimenpide-ehdotukset

Suunnitelmassa esitettyjen toimenpiteiden vaikuttavuus ei Espoon kaltaisessa nuorena ja kasvavassa kaupungissa ole riittävä nettohävikin välttämiseksi tai kasvavan kehityssuunnan saavuttamiseksi. Kansalliseen ennallistamissuunnitelmaan tulee lisätä uusina toimenpiteinä viheralueiden ja korttelialueiden puuston lisääminen.

Puustoa on mahdollista lisätä UCC-alueella myös puistoissa, avoimien viheralueiden reunavyöhykkeillä ja viljelysalueilla. Tämä tuleekin lisätä suunnitelmaan yhtenä konkreettisena toimenpiteenä. Muiden toimenpiteiden tavoin toteutus edellyttää tapauskohtaista harkintaa, synergiahyötyjen ja olevien reunaehtojen tunnistamista kuntatason suunnittelussa.

Espoon kaupunki huomauttaa, että suunnitelmassa esitetyt toimenpiteet koskevat vain hyvin pientä osaa kaupungin UCC-alueesta, eivätkä ne siten mahdollista asetuksen tavoitteiden saavuttamista ottaen huomioon, että puuston ja viheralueiden määrä väistämättä vähenee kaupungin kasvaessa. Kansalliseen ennallistamissuunnitelmaan onkin lisättävä konkreettiseksi toimenpiteeksi myös asuin- ja työpaikka-alueiden korttelialueiden viherryttäminen, ja tähän toimenpiteeseen on osoitettava riittävät tukevat toimenpiteet, kuten valtion taloudellinen tuki ja muut kannustimet.

Tietopohjan vahvistaminen ja informaatio-ohjaus

Suomessa on jo suhteellisen laaja tietopohja kaupunkivihreän ja latvuspeittävyys tasosta ja hyödyistä, ja kaupungit tuottavat myös itse tietoa suunnittelun tueksi muun muassa toimenpiteiden alueellisesta kohdentamisesta ja tarpeista latvuspeiton ja kaupunkivihreän lisäämiseen. Valtion osoittamaa rahoitusta onkin tarpeen osoittaa konkreettisten toimien tukemiseen, sekä tietopohjan kasvattamiseen nimenomaan uudenaikaisista suunnitteluratkaisuista, joiden avulla puuston ja muun kaupunkivihreän määrää voidaan lisätä tiiviissä kaupunkirakenteessa yhteensovittamalla eri tilatarpeet aiempaa tehokkaammin.

Kaupunkivihreän rahoituspolku ja kannusteet

Uusien, erityisesti kaupunkien toteutusvastuulle osoitettujen konkreettisten toimenpiteiden rahoitusvälineitä tulee olla tarjolla kaupungeille valtion taholta. Valtion budjettiin suunnitelman mukaisesti varattavat rahat on kohdistettu ns. tukeviin toimenpiteisiin, eikä kaupunkiympäristössä toteutettaviin viherryttämisiin tai puustoistutuksiin. Koska kansallinen ennallistamissuunnitelma toteutetaan toimijoiden vapaaehtoisin toimin, lisärahoitus on ensisijainen keino saada suunnitelman tavoitteita toteutumaan.

Espoon valmisteilla olevan, koko kaupungin käsittävän, yleiskaavan toteuttaminen aiheuttaa kaupunkirakenteen tiivistymisen vuoksi arviolta noin 9 %:n puuston poistuman asetuksenmukaiselta Espoon kaupunkiekosysteemialueelta eli UCC-alueelta. Tämä vastaisi arviolta noin 170 000 yksittäisen puun poistumaa (5100 puuta vuosittain vuoteen 2060 asti). Laskennallisesti nettohävikin välttämiseksi tarvittaisiin istutettavia kaupunkipuita vuosittain noin 4 000 kpl lisää eli puita tulisi istuttaa noin viisinkertainen määrä nykyiseen katupuiden istutusmäärään verrattuna. Lisäkustannuksia syntyisi kaupungille vuositasona noin 4 milj. € / vuosi, jos yhden puun kustannukseksi arvioidaan noin 1000 €. Mikäli puita istutetaan yksittäin, nousee lisäkustannus huomattavasti tätä korkeammaksi.

Valtion tarjoama lisärahoitus tulisi olla Kuntahelmi-tyyppistä eli mahdollisimman vähäistä hallinnollista ja raportointivelvoitetta aiheuttavaa rahoitusta, jotta lisäresurssi kohdistuu eniten käytännön toimiin. Espoon kaupungin Kuntahelmi-kokemusten perustella rahoituksen käyttöajan tulisi olla pidempi kuin yksi vuosi eli mieluummin kahdesta kolmeen vuotta. Yhteen kalenterivuoteen ei yleensä ole mahdollista sisällyttää sekä suunnittelu-, kilpailutus- että toteutusvaiheita. Esimerkiksi puiden istutuksen jälkeen on varauduttava taimien kasteluun jopa 2,5 vuoden ajan.

Vaikka suunnitelmassa on jätetty arvioimatta kaupunkien kustannukset konkreettisille toimenpiteille, koska tyydyttävät tasot määrittävät vasta vuoden 2028 jälkeen, on selvää, että kasvaville ja yhdyskuntarakenteeltaan tiivistyville kaupungeille kaupunkiekosysteemialueen pelkkä latvuspeiton nettohävikin välttäminen lisää merkittävästi konkreettisten toimenpiteiden 1) - 2) kustannuksia ja voi lisätä Espoossa myös toimenpiteiden 3) ja 4) kustannuksia nykytasosta.

Kaupunkivihreän kytkeminen kuntien käytössä oleviin ohjauskeinoihin

Espoon kaupunki toteuttaa jo kansallisen ennallistamissuunnitelman kaupunkiympäristöartiklan mainitsemia kaupunkien toteutettavaksi osoitettuja konkreettisia toimenpiteitä 1), 2), 3) ja 4) sekä tukevia toimenpiteitä 5) ja 7). Espoon kaupungin nykyiset suunnitelmat ja ohjauskeinot on suunniteltu myös turvaamaan ja lisäämään luontotyyppien ja lajien elinympäristöjä ja lisäämään niiden ekologista laatua, joten ne toteuttavat ennallistamisasetuksen muidenkin artiklojen toimeenpanoa.

Espoon kaupungilla on jo paljon omia tavoitteita ja toimia luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemipalvelujen säilyttämisen ja lisäämiseen. Espoon kaupunki on valmistellut ja toteuttaa parhaillaan useita laajoja luonnon monimuotoisuutta turvaavia ja lisääviä ohjelmia, joista tärkeimmät ovat [Luonnonsuojelun toimenpiteet 2021-2030](#) ja [Luontoviisas Espoo](#), joissa käytetään kansallisessa ennallistamissuunnitelmassa valittuja latvuspeiton ja viherpinta-alan turvaamisen ja lisäämisen keinoja. Lisäksi Urban Nature Plan-dokumenttiin [Urban Nature Plan – luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ja luonnon virkistyskäytön edistäminen Espoossa](#) on kerätty useita muita toteutuksessa olevia ohjelmia, jotka myös turvaavat ja lisäävät kaupunkivihreää ja ekosysteemipalveluja kaupungissa. Edellä mainittuihin ohjelmiin ja niiden toimenpiteiden toteutukseen on liittynyt useita laajoja paikkatietoanalyyskejä, joilla toimenpiteitä on kohdistettu alueellisesti siten, että toimenpiteiden hyöty niin luonnon monimuotoisuudelle kuin ekosysteemipalveluille eli mm. luonnossa virkistymiselle, hulevesien hallinnalle ja puiden tarjoamalle viiennykselle sekä hiilensidonnalle on mahdollisimman suuri. Tällä hetkellä Espoon kaupunki mm. suunnittelee Luontoviisas Espoo-ohjelman toimenpiteenä luontokohteiden ennallistamista Espoon metsissä, soilla ja pienvesissä.

Kaupunkien keskeisin keino vaikuttaa esimerkiksi riittävään katupuiden tilavaraukseen on asemakaavoitus. Niillä alueilla, joilla laaditaan uusia asemakaavoja tai asemakaavan muutoksia, Espoo ohjaa jo nykyisin kaupunkivihreän ja latvuspeittävyyden määrän lisäämiseen esimerkiksi tonttikohtaisella viherkertoimella sekä muilla luonnon monimuotoisuutta ja ekosysteemipalveluja edistävillä kaavamääräyksillä.

Suurella osalla kaupunkialueesta jäävät kuitenkin pitkälläkin aikavälillä voimaan nykyiset asemakaavat, eikä kaupungilla ole keinoja tai vaikutusmahdollisuuksia esimerkiksi jo rakentuneiden piha-alueiden kasvillisuuden määrän ohjaamiseen. Valtion tulisi toteuttaa kannustimia yksityisten piha-alueiden latvuspeittävyyden lisäämiseen esimerkiksi taloyhtiöille osoitettujen tukien kautta.

Viherryttämistavoite kaupunkikehittämisen sopimusvälineisiin

Mikäli viherympäristötavoitteita halutaan viedä MAL-sopimuksiin, on tärkeää tunnistaa ja tuoda esiin, miten valtio edistää omalta osaltaan tavoitteita. Keinoja voivat olla esimerkiksi kaupunkivihreän investointi- ja rahoitusohjelma ja sekä väyliin kytkeytyvien toimivien viheryhteyksien vaatimien rakenteiden (vihersillat, alikulut jne.) rahoittaminen.

Tyydyttävien tasojen määrittäminen

Pohjoismaisessa kontekstissa, jossa kaupunkien latvuspeittävyys on jo lähtökohtaisesti korkea, sen lisäämisen hyödyt ovat vähäisemmät kuin tiiviimmin rakennetuissa kaupungeissa. Espoossa on tunnistettu, että latvuspeittävyyden kokonaisuuden kasvattamista tärkeämpää on kohdentaa puuston lisääminen alueille, joilla siitä saavutetaan suurimmat hyödyt. Puuston vaikutukset ilmastonmuutokseen sopeutumiseen ja

ihmisten hyvinvointiin ovat suurimmat tiiviisti rakennetuilla ja väkiriikkailla alueilla, kuten kaupunkikeskuksissa ja asemanseuduilla.

Espoon kaupunki katsoo, että asetuksen soveltamisalaan kuuluvien kaupunkien tulisi voida itse määrittää kaupunkikohtainen tyydyttävä taso latvuspeittävydelle. Vaikka valtiolla on raportointivastuu kaupunkiympäristöartiklan toimeenpanosta, käytännön toteutusvastuu kohdistuu kunnille. Tämän vuoksi on tarkoituksenmukaista, että kaupungit voivat asettaa latvuspeittotavoitteensa itse.

Espoon kaupunki esittää, että UCC-tasoinen tyydyttävä taso voi olla myös nykyisen komission käyttämän Copernicus HRL Tree Cover Density 2023 -aineiston mukaista 26 prosenttia tai vuonna 2030 käytettävän Copernicus-aineiston osoittamaa latvuspeittävyttä alhaisempi. Tämä mahdollistaisi puustoistutusten kohdentamisen alueille, joilla viherryttämisestä saavutetaan suurimmat hyödyt, kuten asemanseuduille ja tiiviille kerrostaloalueille. Liian korkea UCC-tasoinen latvuspeittotavoite voi kustannus- ja toteutettavuussyistä johtaa puustoistutuksiin alueilla, joilla niiden hyödyt ilmastonmuutokseen sopeutumisen tai luonnon monimuotoisuuden kannalta ovat vähäisiä tai jopa haitallisia. Tällöin toimenpiteet ja resurssit voivat kohdistua esimerkiksi harvaan asutuille alueille tai luonnonympäristöihin, esimerkiksi avoimille niityille, joissa puiden lisääminen heikentää luonnon monimuotoisuutta.

Vaikka kaupunkiympäristöartiklan tavoitteita toteuttavien toimenpiteiden kirjo on laaja, Espoon kaltaisessa kasvavassa kaupungissa asetuksen tavoitetasoja ei ole mahdollista saavuttaa ilman merkittäviä muutoksia voimassa oleviin kaavoihin tai kaupunkikehityksen tavoitteisiin. Kaupunkivihreän ja latvuspeiton jatkuvan kasvun vaatimus on ristiriidassa kestävästä kaupunkikehityksen kanssa.

Espoon väestön ennustetaan kasvavan noin 200 000 asukkaalla vuoteen 2050 mennessä, ja merkittävä osa kasvusta on tarkoitus ohjata UCC-alueelle, olemassa oleviin keskuksiin ja raideliikenteen varrelle. Espoossa on vähän sellaisia vanhoja teollisuus- ja varastoalueita, joille kasvua voitaisiin ohjata ilman vaikutuksia viherrakenteeseen. Kaupungin vetovoima perustuu monipuoliseen kaupunkirakenteeseen, johon kuuluu laajoja pientaloalueita. Kasvun toteuttaminen yksinomaan keskuksia voimakkaasti tiivistämällä tai purkavan täydennysrakentamisen avulla ei ole sosiaalisesti kestävä. Tämän vuoksi väestönkasvu merkitsee väistämättä myös viheralueiden ja latvuspeittävyuden vähenemistä, vaikka uudet ja tiivistyvät alueet suunniteltaisiin selvästi nykyistä vihreämmiksi.

Nykyisen latvuspeittävyuden säilyttäminen UCC-alueella edellyttäisi kasvun ohjaamista suunniteltua laajemmin nykyisen taajamarakenteen ulkopuolelle. Tämä olisi ristiriidassa Espoon kaupunkistrategian sekä ilmasto- ja luontotavoitteiden kanssa, eikä tukisi raideliikenteeseen tukeutuvaa yhdyskuntarakennetta.

Jos kaupunki ei voi itse määrittää tyydyttävää tasoa tai vaikuttaa valtakunnallisen tason asettamiseen, artiklan 8 toimeenpano rajoittaa

merkittävästi kuntien päätösvaltaa maankäytössä ja vaikeuttaa alueidenkäyttölain mukaista eri tavoitteiden yhteensovittamista kaavoituksessa. Kaupungilla itsellään tulee säilyä mahdollisuus ohjata kaupungin kasvupaineita ja niiden suuntia kestäväällä tavalla. Koska Suomessa maankäyttöä koskevien päätösten eli maankäytön suunnittelun monopoli on vahvin kaikista pohjoismaista ja erilainen verrattuna moniin muihin EU-maihin, vastuuta asetuksen toteuttamisesta jää Suomessa paljon kunnille. Vastuun lisäksi kunnille tulisi myös jakaa asetuksen mahdollistamaa valtaa tyydyttävien tasojen asettamisessa. Jotta kaupungeille ei jäisi vain vastuu ilman lisäresurssia, tulisi kaupunkien itsensä voida itse asettaa oma tavoitetaso latvuspeiton tyydyttäväksi tasoksi.

Vaikka kaupunkiympäristöartiklan viherpinta-alan osalta myös tavoitteen toteuttamisvastuu on kansallinen, käytännössä toteutusvastuu lankeaa kunnille, koska ne vastaavat taajamien maankäytöstä. Täten ministeriön tulisi tehdä jatkossakin tiivistä yhteistyötä kasvavien kaupunkien kanssa ja huomioida niiden tilanne valtakunnallista viherpinta-alan tyydyttävää tasoa asettaessaan tai komission kanssa tyydyttävien tasojen viitekehuksesta neuvotellessaan.

Asetuksen seurannassa käytettävät aineistot

Kaikki aineistot, joita on tarkoitus käyttää asetuksen seurantaan, (HRL Tree Cover Density, CLC Backbone, WVL Woody Vegetation Layer) perustuvat satelliittikuviin, tulevat samalta aineistotuottajalta ja ovat melko tasalaatuisia. Lisäksi niitä tuotetaan tasaisin väliajoin ja niiden avulla vertailu Euroopan laajuisesti on toimivaa. Tarkkuudeltaan ne eivät kuitenkaan ole yhtä hyviä kuin tarkemmat alueelliset (HSY maanpeiteaineistot) ja valtakunnallisetkin aineistot (esim. SYKE Scalgo 2022). Kaikkia rasteriaineistoja koskevat niiden yleiset haasteet, joita ovat mm. pienten kohteiden aliarviointi. Satelliittipohjaisia rasteriaineistoja selvästi tarkempaa tietoa (mm. yksittäisten puiden tunnistamisessa) tarjoavat pistepilvet sekä kansallisella että erityisesti kaupunkitasolla.

HRL Tree Cover Density on rasteriaineisto, joka kuvaa latvuspeittoprosenttia 10 m pikseliä kohti (0–100 %). Se kertoo puiden latvusten osuuden pikselin pinta-alasta. Aineisto toimii latvuspeiton muutoksen mittaamiseen, mutta se aliarvioi pienet ja hajanaiset puut ja toimii parhaiten metsissä tai yhtenäisessä puustossa.

CLC Backbone -aineistossa maanpinta on luokiteltu hallitsevan maankäyttömuodon perusteella 10 m resoluutiolla (esim. havupuuvaltaiset metsät, pensaikot). Aineisto soveltuu maanpeiteluokan muutosten seurantaan ja sillä voidaan seurata esim. metsien muuttumista rakennetuiksi alueiksi. Siitä ei saa latvuspeitto-osuuksia ja se aliarvioi muutokset pienpuustossa ja latvuspeitteisyydessä.

Latvuspeiton lisäaineistona käytettävä WVL (Woody Vegetation Layer) on täydentävä aineisto pienpuuston ja puuston hajakenteen havaitsemiseen, mutta se on yksinään huono latvuspeiton määrälliseen

arviointiin. Erityisesti kaupunkialueilla se liioittelee merkittävästi puuston määrää.

Aineistoihin ja niiden erotuskykyyn liittyvien haasteiden vuoksi olisi tärkeää, että kaupungit voisivat perustella omien toimenpiteidensä vaikutuksia tarkemmilla aineistoilla (mm. pistepilvet ja HSY:n aineistot).

Jatkoyhteistyön tarve ympäristöministeriön ja kasvavien kaupunkien kesken

Espoon kaupunki piti hyvänä kuutoskaupungeille tarjottua mahdollisuutta osallistua kaupunkiympäristöartiklan toteuttamista valmistelevaan ympäristöministeriön vetämään työryhmään, jossa Espoon kaupunki oli pääedustajana välittäen myös muiden kuutoskaupunkien ympäristötoimen ja kaavoituksen edustajien näkemyksiä ennallistamissuunnitelman kaupunkiympäristöosuuden valmisteluun taustaryhmän kautta.

Espoon kaupunki toivoo, että ympäristöministeriön yhteistyö kasvavien kaupunkien kanssa jatkuu senkin jälkeen, kun varsinainen ryhmätyö loppuu kansallisen ennallistamissuunnitelman lähettämiseen komissiolle. Kaupunkien näkökulmien huomioimista tarvitaan edelleen, koska komission tutustuttua suunnitelmaan 1.9.2026 - 28.2.2027, komissiosta voi tulla kysymyksiä tai ehdotuksia, jotka koskevat kaupungeille suunnitelmassa osoitettuja toimenpiteitä ja niiden vaikutuksia, ja jotka edellyttävät ministeriön täydennyksiä komissiolle 1.3.-31.8.2027. Kasvavilla kaupungeilla on parhaat tiedot toimenpiteiden toteuttamismahdollisuuksista ja vaikutuksista kaupunkeihin.

Lisäksi kaupungeilla on asiantuntemusta annettavaksi kaupunkiympäristöartiklan kansallisesti tyydyttävien tasojen asettamiseen, joiden asettamisohjeita komissio alkaa valmistella kesäkuusta 2026 alkaen. Ennallistamisasetuksen artiklan 20 kohdan 10. mukaan komissio antaa vuoden 2028 lopussa ohjauskehysten tyydyttävien tasojen mahdollistamiselle. Espoon kaupunki painottaa, että erityisesti kasvavien kaupunkien näkemyksiä tulee huomioida tyydyttäviä tasoja valmisteltaessa, koska kaupunkiympäristöartiklan vaikutukset ovat niihin suuremmat kuin muihin asetuksen piirissä oleviin kaupunkeihin.

Torsti Hokkanen
vt. kaupunginjohtaja

Espoon kaupunki
Y-tunnus 0101263–6